

६० गाथिनो विश्वामित्रः। ऋभवः, ५-७ इन्द्र ऋभवश्च। जगती

इहेह वो मनसा बन्धुता नर उशिजो जग्मुरभि तानि वेदसा।

याभिर्मायाभिः प्रतिजूतिवर्षसः सौधन्वना यज्ञियं भागमानश ॥ ३.०६०.०१

इह- अत्र। नरः- नेतारः। उशिजः- कमनीयाः। वः- युष्माकम्। बन्धुता- बान्धव्यम्। वेदसा- ज्ञानेन। अभि जग्मुः- प्रपन्ना भवन्ति। मनसा- चित्तेन। तानि- ज्ञानानि। अभिजग्मुः। याभिः- यैः। मायाभिः- ज्ञानैः। प्रतिजूतिवर्षसः- प्रतिपक्षाभिभवनशीलतेजोयुक्ताः। सौधन्वानाः- शोभनान्तरिक्षस्थाः। यज्ञियं भागम्। आनश- व्याप्तुवन्ति ॥१॥

याभिः शचीभिश्चमसाँ अपिशत यया धिया गामरिणीत चर्मणः।

येन हरी मनसा निरतक्षत तेन देवत्वमृभवः समानश ॥ ३.०६०.०२

याभिः। शचीभिः- प्रज्ञाभिः। चमसान्- रसोपलब्धिस्थानानि। अपिशत- निर्मितवन्तः। यया। धिया- बुद्ध्या। चर्मणः- त्वच इत्यर्थः। उपलब्धिस्थानादिति भावः। गाम्- धेनुमदितिम्। अरिणीत- प्रापितवन्तः। येन। मनसा- मननेन। हरी- प्राणाश्वौ। निरतक्षत- निर्मितवन्तः। तेन। ऋभवः- उरुभासमानाश्चित्किरणाः। देवत्वम्। समानश- व्याप्तवन्तः ॥२॥

इन्द्रस्य सख्यमृभवः समानशुर्मनोर्नपातो अपसो दधन्विरे।

सौधन्वनासो अमृतत्वमेरिरे विष्टी शमीभिः सुकृतः सुकृत्यया ॥ ३.०६०.०३

इन्द्रस्य- परमेश्वरस्य। सख्यम्- मैत्रीम्। ऋभवः- चित्किरणाः। समानशुः- व्याप्तवन्तः। मनोर्नपातः- ज्ञानजाः। मन ज्ञाने। अपसः- कर्माणि। दधन्विरे- धृतवन्तः। सौधन्वनासः- शोभनान्तरिक्षस्थाः। अमृतत्वम्। एरिरे- प्राप्तवन्। शमीभिः- शान्तभावनैः। विष्ट्वी- व्याप्य। सुकृत्यया- शोभनकर्मणा। सुकृतः- शोभनकर्मणो भवन्ति ॥३॥

इन्द्रेण याथ सरथ सुते सच्च अथो वशानां भवथा सह श्रिया।

न वः प्रतिमै सुकृतानि वाघतः सौधन्वना ऋभवो वीर्याणि च ॥ ३.०६०.०४

इन्द्रेण- ईशनाधिदैवतेन । सचा- सह । सुते- रसे निष्पादिते । याथ- आगच्छथ । अथो- अथ ।
श्रिया- भद्रेण । सह । वशानाम्- काम्यानाम् । भवथ । वाघतः- हे वोढारः । सौधन्वनाः-
शोभनान्तरिक्षस्थाः । ऋभवः- चित्किरणाः । वः- युष्माकम् । वीर्याणि- वीर्यसम्पन्नानि । सुकृतानि-
पुण्यानि । न । प्रतिमै- प्रतिमातुं शक्नोमि ॥४॥

इन्द्रं ऋभुभिर्वाजवद्भिः समुक्षितं सुतं सोममा वृषस्वा गभस्त्योः ।

धियेषितो मघवन्दाशुषौ गृहे सौधन्वनेभिः सह मत्स्वा नृभिः ॥ ३.०६०.०५

इन्द्र- परमेश्वर । वाजवद्भिः- गतिमद्भिः । ऋभुभिः- चिद्रश्मिभिः सह । समुक्षितम्- सिक्तम् ।
सुतम्- निष्पन्नम् । सोमम्- रसम् । गभस्त्योः- द्यावापृथिव्योः । रसं बभ्रसति दीपयन्ति आभ्यामिति
गभस्ती द्यावापृथिव्यौ । आ वृषस्व- वर्षय । धिया- बुद्ध्या । इषितः- प्रेरितः सन् । मघवन्- इन्द्र ।
दाशुषः- दातुः । गृहे- सद्गानि । सौधन्वनेभिः- शोभनान्तरिक्षस्थैः । नृभिः- ऋभुभिः । सह ।
मत्स्व- आनन्दय ॥५॥

इन्द्रं ऋभुमान्वाजवान्मत्स्वेह नोऽस्मिन्सर्वने शच्या पुरुष्टुत ।

इमानि तुभ्यं स्वसराणि येमिरे व्रता देवानां मनुषश्च धर्मभिः ॥ ३.०६०.०६

इन्द्र- परमेश्वर । पुरुष्टुत- बहुभिः स्तुत । अस्मिन्- एतस्मिन् । सर्वने- सम्भजने । शच्या- शक्त्या
सह । ऋभुमान्- चित्किरणवान् । वाजवान्- गतिमान् । इह- अत्र । मत्स्व- आनन्दय । इमानि-
एतानि । देवानाम्- अमरानाम् । मनुषः- मर्त्यानाम् । च । स्वसराणि- स्वतः सरणशीलाः । व्रता-
नियतीः । धर्मभिः- अभ्युदयनिःश्रेयससिद्धिकरैः कर्मभिः । तुभ्यम्- ते । येमिरे- प्रेरितवन्तः ॥६॥

इन्द्रं ऋभुभिर्वाजिभिर्वाजयन्निह स्तोमं जरितुरुप याहि यज्ञियम् ।

शतं केतैभिरिषिरेभिरायवे सहस्रणीथो अध्वरस्य होमनि ॥ ३.०६०.०७

इन्द्र- परमेश्वर । वाजिभिः- गतिशीलैः । ऋभुभिः- चित्किरणैः । वाजयन्- गतिं कुर्वाणः । इह-
अत्र । यज्ञियम्- पूज्यम् । जरितुः- रसनिष्पादकस्य । स्तोमम्- मन्त्रम् । उप याहि- आगच्छ ।
इषिरेभिः- गतिकुशलाभिः । शतं केतेभिः- अनन्तप्रज्ञाभिः । आयवे- मनुष्याय । अध्वरस्य-
ध्वरराहित्यसम्बन्धिनि । होमनि- होमे । सहस्रणीथः- अनन्तनीतिसम्पन्नः सन्नागच्छ ॥७॥

Dr. Rangraji